GENERALINIO ADVOKATO
YVES BOT IŠVADA,
pateikta 2018 m. balandžio 10 d.[1]

Byla C-122/17

David Smith
prieš
Patrick Meade,
Philip Meade,
FBD Insurance plc,
Ireland,
Attorney General

(*Court of appeal* (Apeliacinis teismas, Airija) pateiktas prašymas priimti prejudicinį sprendimą)

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Teisės aktų derinimas – Motorinių transporto priemonių valdytojų civilinės atsakomybės draudimas – Trečioji direktyva 90/232/EEB – 1 straipsnis – Atsakomybė, kai visiems keleiviams, išskyrus vairuotoją, padaryti kūno sužalojimai – Privalomasis draudimas – Tiesioginis direktyvų veikimas – Pareiga netaikyti direktyvai prieštaraujančios nacionalinės teisės akto nuostatos – Galimybė valstybei remtis direktyva privataus asmens atžvilgiu“

1. Šis prašymas priimti prejudicinį sprendimą susijęs su 1990 m. gegužės 14 d. Trečiosios Tarybos [d]irektyvos 90/232/EEB dėl valstybių narių įstatymų, susijusių su motorinių transporto priemonių valdytojų civilinės atsakomybės draudimu, suderinimo[2] išaiškinimu.

2. Šis prašymas pateiktas nagrinėjant bylą dėl žalos atlyginimo, kurios pradinės šalys buvo, pirma, David Smith ir, antra, Patrick ir Philip Meade, *FBD Insurance plc* (toliau – FBD), Airija ir *Attorney General*; D. Smith patyrė žalą dėl eismo įvykio, susijusio su Patrick Meade vairuota transporto priemone, kurios savininkas buvo Philip Meade.

3. 2007 m. balandžio 19 d. Sprendime *Farrell* (C-356/05, EU:C:2007:229) Teisingumo Teismas nusprendė, kad Trečiosios direktyvos 1 straipsnis aiškintinas kaip draudžiantis nacionalinės teisės aktus, pagal kuriuos transporto priemonių valdytojų civilinės atsakomybės privalomasis draudimas neapima atsakomybės už asmenų, keliaujančių motorinės transporto priemonės dalyje, kuri neskirta keleiviams ir kurioje jiems nėra įrengta sėdimų vietų, sužalojimą[3]. Teisingumo Teismas taip pat yra nusprendęs, kad Trečiosios direktyvos 1 straipsnis atitinka visas tiesioginio veikimo sąlygas ir todėl suteikia privatiems asmenims teisių, kuriomis jie gali tiesiogiai remtis nacionaliniuose teismuose[4].

1 Originalo kalba: prancūzų.

2 OL L 129, 1990, p. 33; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 6 sk., 1 t., p. 249, toliau – Trečioji direktyva.

3 2007 m. balandžio 19 d. Sprendimas *Farrell* (C-356/05, EU:C:2007:229, 36 punktas).

4 2007 m. balandžio 19 d. Sprendimas *Farrell* (C-356/05, EU:C:2007:229, 44 punktas).

4. Teisingumo Teismo prašoma patikslinti, kokios išvados turi būti padarytos, remiantis jo 2007 m. balandžio 19 d. Sprendimu *Farrell* (C-356/05, EU:C:2007:229), tokioje situacijoje: pradinės ginčo šalys buvo, pirma, D. Smith ir, antra, P. ir P. Meade, prie kurių kaip atsakovai prisijungė FBD, Airija ir *Attorney General*, o toje proceso stadijoje, kai pateiktas šis prejudicinis klausimas, ginčo šalys yra FBD, kuri perėmė D. Smith teises, ir Airijos valstybė. Šiomis aplinkybėmis pastaroji gindamasi nurodo, jog pagal Trečiąją direktyvą šiam draudikui gali būti nustatyta pareiga atlyginti žalą D. Smith. Taigi keliama bendro pobūdžio problema, kuri iš tiesų nėra nauja, bet kuri iškilo ypatingoje procesinėje situacijoje, – ar direktyva gali būti nustatytos pareigos privačiam asmeniui tuo atveju, kai valstybė netinkamai perkėlė šią direktyvą.

5. Šioje išvadoje iš pradžių išdėstysiu priežastis, dėl kurių manau, kad nagrinėdamas bylą, kurios šalys – draudimo bendrovė, perėmusi nukentėjusiojo asmens, kuriam ji išmokėjo žalos atlyginimą, teises, ir valstybė, nacionalinis teismas turi netaikyti savo nacionalinės teisės nuostatų, pagal kurias transporto priemonių valdytojų civilinės atsakomybės privalomasis draudimas neapima atsakomybės už asmenų, keliaujančių motorinės transporto priemonės dalyje, kuri neskirta keleiviams ir kurioje jiems nėra įrengta sėdimų vietų, sužalojimą ir kurios prieštarauja Trečiosios direktyvos 1 straipsniui, kaip matyti iš 2007 m. balandžio 19 d. Sprendimo *Farrell* (C-356/05, EU:C:2007:229).

6. Paskui paaiškinsiu, kodėl manau, kad tokio nacionalinės teisės nuostatų, prieštaraujančių Trečiosios direktyvos 1 straipsniui, netaikymo pasekmė negali būti draudiko, kuris laikėsi tokių nuostatų, įpareigojimas nukentėjusiajam asmeniui atlyginti žalą, kurios neapima patvirtintas draudimo liudijimas.

I. Teisinis pagrindas

A. Sąjungos teisė

7. 2009 m. rugsėjo 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2009/103/EB dėl motorinių transporto priemonių valdytojų civilinės atsakomybės draudimo ir privalomojo tokios atsakomybės draudimo patikrinimo [5] buvo panaikintos 1972 m. balandžio 24 d. Tarybos [d]irektyva 72/166/EEB dėl valstybių narių įstatymų, susijusių su motorinių transporto priemonių valdytojų civilinės atsakomybės draudimu ir privalomojo tokios atsakomybės draudimo įgyvendinimu, suderinimo [6], 1983 m. gruodžio 30 d. Antroji Tarybos direktyva 84/5/EEB dėl valstybių narių teisės aktų, susijusių su motorinių transporto priemonių valdytojų civilinės atsakomybės draudimu, suderinimo [7] ir Trečioji direktyva. Vis dėlto, turint omenyje pagrindinės bylos faktinių aplinkybių susiklostymo datą, reikia atsižvelgti į panaikintas direktyvas.

8. Pirmosios direktyvos 3 straipsnio 1 dalyje buvo nustatyta:

„Kiekviena valstybė narė <…> imasi visų būtinų priemonių užtikrinti, kad transporto priemonių, kurių įprastinė buvimo vieta yra jos teritorijoje, valdytojų civilinė atsakomybė būtų apdrausta. Apdraustosios atsakomybės apimtis, draudimo nuostatos ir sąlygos yra nustatomos remiantis šiomis priemonėmis.“

9. Antrosios direktyvos 1 straipsnio 1 dalyje buvo nustatyta:

„[Pirmosios direktyvos] 3 straipsnio 1 dalyje minimas draudimas privalomai apima draudiminę apsaugą ir turtui padarytos žalos, ir žalos asmeniui atveju.“

5 OL L 263, 2009, p. 11.

6 OL L 103, 1972, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 6 sk., 1 t., p. 10, toliau – Pirmoji direktyva.

7 OL L 8, 1984, p. 17; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 6 sk., 7 t., p. 3, toliau – Antroji direktyva.

10. Šios direktyvos 2 straipsnio 1 dalies pirmoje pastraipoje buvo nurodyta:

„Kiekviena valstybė narė imasi visų priemonių, būtinų užtikrinti, kad visos teisės aktų nuostatos ar bet kokios sutarties sąlygos, įtrauktos į draudimo liudijimą, išduotą pagal [Pirmosios direktyvos] 3 straipsnio 1 dalies reikalavimus, pagal kurias draudiminė apsauga nesuteikiama transporto priemonėms, kuriomis naudojasi arba jas vairuoja:

– <…>

– asmenys, kurie nesilaiko teisės aktuose numatytų techninių reikalavimų dėl atitinkamos transporto priemonės būklės ar saugos reikalavimų,

taikant [Pirmosios direktyvos] 3 straipsnio 1 dalį, yra laikomos niekinėmis <…>“

11. Trečiosios direktyvos 1 straipsnio pirmoje pastraipoje buvo numatyta:

„<…> [Pirmosios direktyvos] 3 straipsnio 1 dalyje minimas draudimas apima atsakomybę dėl visiems keleiviams, išskyrus vairuotoją, padarytos žalos dėl transporto priemonės naudojimo.“

B. Airijos teisė

12. Klostantis pagrindinėje byloje nagrinėjamoms aplinkybėms galiojusios redakcijos *Road Traffic Act 1961* (1961 m. Kelių eismo įstatymas, toliau – 1961 m. įstatymas) 56 straipsnio 1 dalyje buvo numatyta, kad transporto priemonės valdytojas negali vairuoti savaeigės transporto priemonės viešajame kelyje neturėdamas patvirtinto ir galiojančio draudimo poliso, apimančio atsakomybę už neatsargų transporto priemonės naudojimą, dėl kurio kyla pareiga atlyginti žalą bet kuriam asmeniui, išskyrus asmenį, kuriam taikoma išimtis.

13. 1961 m. įstatymo 56 straipsnio 3 dalyje buvo nustatyta, kad transporto priemonės naudojimas nesilaikant 56 straipsnio 1 dalyje numatyto draudimo laikomas nusikalstama veika.

14. Minėto įstatymo 65 straipsnio 1 dalies a punkte buvo nurodyta, kad „asmeniu, kuriam taikoma išimtis“, kaip tai suprantama pagal to paties įstatymo 56 straipsnio 1 dalį, laikomas:

„Bet kuris asmuo, prašantis atlyginti žalą, atsiradusią dėl kūno sužalojimų, patirtų jam būnant savaeigėje transporto priemonėje (arba jos velkamoje transporto priemonėje), su kuria susijęs nagrinėjamas dokumentas, išskyrus ministro potvarkiais šiai daliai nustatytos klasės savaeiges transporto priemones arba velkamas transporto priemones, arba transporto priemones, sudarančias transporto priemonių junginį, jeigu tokiuose potvarkiuose nenumatyta privalomojo draudimo, susijusio su civiline atsakomybe keleiviams, esantiems:

i) bet kurioje savaeigės transporto priemonės dalyje, išskyrus dideles viešosios paskirties transporto priemones, nebent ši transporto priemonės dalis yra skirta keleiviams ir joje yra jiems įrengtos sėdimosios vietos, arba

ii) sėdintiems priekabiniame namelyje, prijungtame prie savaeigės transporto priemonės, kai toks transporto priemonių junginys juda viešoje vietoje.“

15. Klostantis pagrindinėje byloje nagrinėjamoms aplinkybėms galiojusios redakcijos *Road Traffic (Compulsory Insurance) Regulations 1962* (Ministro potvarkis dėl transporto priemonių valdytojų civilinės atsakomybės privalomojo draudimo, toliau – 1962 m. potvarkis) 6 straipsnio 1 dalies a punkte nustatyta:

„Dėl [1961 m. įstatymo 65 straipsnio 1 dalies a punkto] taikymo nurodomos šios transporto priemonės:

a) visos transporto priemonės, išskyrus motociklus, kuriose numatytos ir įrengtos keleiviams skirtos sėdimosios vietos.“

II. Pagrindinės bylos faktinės aplinkybės ir prejudicinis klausimas

16. 1999 m. birželio 19 d. D. Smith buvo labai sunkiai sužalotas, kai furgonas, kurio galinėje dalyje jis važiavo kaip keleivis, susidūrė su kita transporto priemone, taip pat važiavusia viešuoju keliu netoli Tullyallen gyvenvietės (Airija). Įvykio metu furgoną vairavo Patrick Meade, o furgono savininkas buvo Philip Meade. Furgone nebuvo įrengta stacionarių sėdimų vietų keleiviams, vežamiems šios transporto priemonės galinėje dalyje.

17. Transporto priemonių valdytojų civilinės atsakomybės draudimo, kuriuo Philip Meade buvo apsidraudęs bendrovėje FBD, liudijimas įvykio metu galiojo ir buvo patvirtintas pagal taikytinus Airijos teisės aktus. Šiame liudijime buvo nuostata dėl draudimo netaikymo transporto priemonės galinėje dalyje vežamiems keleiviams, pagal kurią buvo numatyta, kad keleivių draudimas taikomas tik keleiviui, važiuojančiam stacionarioje sėdimoje vietoje transporto priemonės priekinėje dalyje.

18. D. Smith pareiškė ieškinį P. ir P. Meade dėl jų neatsargumo ir kaltės padarytos žalos.

19. Gavusi pranešimą apie D. Smith prašymą atlyginti žalą, 2001 m. rugpjūčio 13 d. raštu FBD atsisakė pervesti Philip Meade draudimo išmoką, susijusią su D. Smith patirtu sužalojimu. Ši draudimo bendrovė rėmėsi draudimo liudijimo nuostata dėl draudimo netaikymo ir teigė, kad šis liudijimas neapima atsakomybės už asmenų, keliaujančių transporto priemonės dalyje, kuri neskirta keleiviams ir kurioje jiems nėra įrengta sėdimų vietų, sužalojimą.

20. 2007 m. balandžio 19 d. Teisingumo Teismas priėmė Sprendimą *Farrell* (C-356/05, EU:C:2007:229), kuriame dėl pagrindinėje byloje nagrinėjamų Airijos teisės aktų nuostatų iš esmės nusprendė, kad Trečiosios direktyvos 1 straipsnis aiškintinas kaip draudžiantis nacionalinės teisės aktus, pagal kuriuos transporto priemonių valdytojų civilinės atsakomybės privalomasis draudimas neapima atsakomybės už asmenų, keliaujančių motorinės transporto priemonės dalyje, kuri neskirta keleiviams ir kurioje jiems nėra įrengta sėdimų vietų, sužalojimą, ir kad ši nuostata atitinka visas tiesioginio veikimo sąlygas, todėl suteikia privatiems asmenims teisių, kuriomis jie gali tiesiogiai remtis nacionaliniuose teismuose. Tačiau Teisingumo Teismas manė, kad nacionalinis teismas turi patikrinti, ar šia nuostata galima remtis prieš tokią instituciją, apie kurią buvo kalbama byloje, kurioje buvo priimtas šis sprendimas.

21. Kaip pirmoji instancija nagrinėdamas bylą tarp, pirma, D. Smith ir, antra, P. ir P. Meade, FBD, Airijos ir *Attorney General*, 2009 m. vasario 5 d. sprendime *High Court* (Aukštasis teismas, Airija) padarė išvadą, kad 1961 m. įstatymo 65 straipsnio 1 dalies a punktas ir 1962 m. potvarkio 6 straipsnis gali būti aiškinami taip, kad atitiktų Trečiąją direktyvą.

22. 2009 m. vasario 10 d. *High Court* (Aukštasis teismas) oficialiai patvirtino taikos sutartį, kurią FBD ir D. Smith sudarė, kai buvo priimtas 2009 m. vasario 5 d. sprendimas. Pagal šią sutartį FBD išmokėjo D. Smith 3 mln. EUR sumą ir atlygino dėl Philip Meade veiksmų patirtą žalą. Vėliau teismas paskyrė globą D. Smith. Išmokėjusi šią sumą FBD perėmė D. Smith teises.

23. Bylos dėl P. ir P. Meade, Airijos ir *Attorney General* nagrinėjimas buvo atidėtas.

24. FBD apskundė *High Court* (Aukštasis teismas) sprendimą *Court of appeal* (Apeliacinis teismas, Airija) – prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui – ir nurodė, kad pirmasis teismas klaidingai taikė 1990 m. lapkričio 13 d. Sprendimą *Marleasing* (C-106/89, EU:C:1990:395), aiškindamas nacionalinės teisės aktus *contra legem*, ir kad dėl šio teismo sprendimo pripažįstamas tam tikras tiesioginis horizontalus Trečiosios direktyvos veikimas atgaline data FBD atžvilgiu, nes ji yra privati draudimo bendrovė. Be to, FBD patikslino, kad jei jos apeliacinis skundas būtų patenkintas, ji siektų susigrąžinti iš valstybės D. Smith išmokėtą sumą.

25. *Court of appeal* (Apeliacinis teismas) pažymi, kad tuo metu, kai klostėsi pagrindinės bylos faktinės aplinkybės, furgone vežami asmenys, kuriems neįrengtos stacionarios sėdimos vietos, buvo „asmenys, kuriems taikoma išimtis“, kaip tai suprantama tiek pagal 1961 m. įstatymo (su pakeitimais) 65 straipsnio 1 dalies a punktą, tiek pagal 1962 m. potvarkį, ir pagal Airijos teisę nebuvo teisinės pareigos juos apdrausti. Be to, šis teismas patikslina, kad transporto priemonių valdytojai, kurie turėjo patvirtintą draudimo liudijimą, nepadarė nusikalstamos veikos, vairuodami transporto priemonę, neapdraudę ne stacionariose vietose vežamų asmenų. Galiausiai, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pažymi, kad 1961 m. įstatymo (su pakeitimais) 65 straipsnio 1 dalies a punktas buvo suformuluotas taip, kad net jeigu kompetentingas ministras būtų norėjęs priimti potvarkį, kuriuo išplėstų privalomojo draudimo taikymą ir tokiems asmenims, jis būtų viršijęs savo įgaliojimus.

26. Be to, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pažymi, kad jam pateiktu apeliaciniu skundu keliamas klausimas dėl 2007 m. balandžio 19 d. Sprendimo *Farrell* (C-356/05, EU:C:2007:229) pasekmių. Dėl to jis pabrėžia, kad byloje, kurioje buvo priimtas tas sprendimas, vairuotojas nebuvo apsidraudęs, todėl pareigą užtikrinti žalos atlyginimą turėjo *Motor Insurers Bureau of Ireland* (toliau – MIBI). Šioje byloje, atvirkščiai, FBD – tai privati įstaiga, kuri negali būti laikoma valstybės vardu veikiančiu subjektu. Be to, kitaip nei byloje, kurioje buvo priimtas 2007 m. balandžio 19 d. Sprendimas *Farrell* (C-356/05, EU:C:2007:229), transporto priemonės savininkas Philip Meade buvo apsidraudęs, nors draudimo liudijime buvo aiškiai nurodyta, kad draudimas netaikomas keleiviams, kaip antai D. Smith, kurie vežami ne stacionarioje vietoje transporto priemonės galinėje dalyje.

27. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas remiasi prielaida, kad nagrinėjami nacionalinės teisės aktai negali būti aiškinami taip, kad atitiktų Trečiosios direktyvos 1 straipsnio pirmą pastraipą.

28. Taigi, *Court of appeal* (Apeliacinis teismas), kitaip nei *High Court* (Aukštasis teismas), nusprendė, kad abi nagrinėjamos nacionalinės teisės nuostatos yra „visiškai aiškios ir nedviprasmiškos“ ir kad abiejose nuostatose „aiškiai nurodyta, jog draudimo apsauga netaikoma tokiais atvejais kaip šis, kai keleivis važiuoja savaeigės transporto priemonės dalyje, kurioje neįrengtos stacionarios sėdimosios vietos“ [8]. *Court of appeal* (Apeliacinis teismas) teigimu, tai yra teisėkūros politikos pasirinkimas, todėl jis nesutiko su *High Court* (Aukštasis teismas) požiūriu į šį aiškinimo klausimą, teigdamas, kad „neįmanoma šių nuostatų aiškinti taip, kad jos būtų suderinamos su Trečiosios direktyvos reikalavimais, nes priešingu atveju taikomas aiškinimas būtų *contra legem* ir taip būtų iškraipytas tikrasis abiejų nuostatų tekstas“ [9].

29. Todėl prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas kelia klausimą, kaip nacionalinis teismas turėtų elgtis privačių asmenų byloje, jeigu taikytini nacionalinės teisės aktai akivaizdžiai prieštarauja direktyvos reikalavimams ir jų neįmanoma aiškinti taip, kad jie atitiktų tokius reikalavimus.

8 Žr. sprendimą dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą (32 punktas).

9 Žr. sprendimą dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą (34 punktas).

30. Šiuo klausimu *Court of appeal* (Apeliacinis teismas) mano, jog iš 2016 m. balandžio 19 d. Sprendimo *DI* (C-441/14, EU:C:2016:278) matyti, kad, jeigu direktyvą atitinkančio aiškinimo taikyti neįmanoma, nacionalinis teismas kiek įmanoma privalo netaikyti nacionalinės teisės nuostatų net bylose tarp privačių šalių.

31. Atsižvelgdamas į tai, *Court of appeal* (Apeliacinis teismas) daro išvadą, kad 1961 m. įstatymo 65 straipsnio 1 dalies a punktas ir 1962 m. potvarkio 6 straipsnis turi būti netaikomi tiek, kiek pagal šias nuostatas numatyta, jog draudimo apsauga netaikoma keleiviams, kurie važiuoja sėdėdami ne stacionariose sėdimose vietose.

32. Šiuo klausimu *Court of appeal* (Apeliacinis teismas) mano, kad, jei būtų netaikoma 1962 m. potvarkio 6 straipsnyje esanti frazė „kuriose numatytos ir įrengtos keleiviams skirtos sėdimosios vietos“, visos transporto priemonės, išskyrus motociklus, patektų į 1961 m. įstatymo 65 straipsnio 1 dalies a punkto taikymo sritį ir kiltų teisinė pareiga apdrausti visas transporto priemones. Kalbant apie pastarąją nuostatą, reikia pasakyti, kad turėtų būti netaikomas šio įstatymo 65 straipsnio 1 dalies a punkto i papunkčio tekstas.

33. Šių tekstų netaikymas turėtų poveikį atgaline data. Tai reikštų, kad pagrindinėje byloje nagrinėjamas draudimo liudijimas nebeturėtų būti laikomas „patvirtintu liudijimu“, kaip tai suprantama pagal 1961 m. įstatymo 62 straipsnio 1 dalies a punktą. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo teigimu, pagrindinėje byloje nurodytos transporto priemonės vairuotojas ir savininkas šiomis sąlygomis būtų teoriškai padarę nusikalstamą veiką, pirmasis – dėl šios transporto priemonės vairavimo viešajame kelyje neturint patvirtinto draudimo liudijimo, o antrasis – dėl to, kad leido taip vairuoti minėtą transporto priemonę.

34. Vis dėlto, anot *Court of appeal* (Apeliacinis teismas), jei pati nuostata dėl draudimo apsaugos netaikymo keleiviams, kurie važiuoja sėdėdami ne stacionarioje sėdimoje vietoje, būtų išbraukta iš pagrindinėje byloje nagrinėjamo draudimo liudijimo tuo pagrindu, kad ji nesuderinama su Sąjungos teise, šis liudijimas automatiškai vėl būtų laikomas patvirtintu liudijimu, kaip tai suprantama pagal 1961 m. įstatymo 62 straipsnio 1 dalies a punktą, ir neliktų P. ir P. Meade baudžiamosios atsakomybės klausimo.

35. Šio teismo teigimu, atitinkamai kyla klausimas, ar pripažinus, kad nuostata netaikytina, gali kilti arba turėtų kilti tokio masto pasekmių ir ar toks pripažinimas iš esmės nereikštų tam tikro tiesioginio horizontalaus Trečiosios direktyvos veikimo privataus draudiko, FBD, atžvilgiu.

36. Todėl prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas mano, kad šioje byloje kyla sudėtingų ir iki šiol neišspręstų klausimų dėl to, kokiu mastu direktyvos dėl transporto priemonių valdytojų civilinės atsakomybės draudimo gali turėti tiesioginį poveikį visiškai privačiai šaliai, kaip antai FBD, kai, atsižvelgiant į 2007 m. balandžio 19 d. Sprendimą *Farrell* (C-356/05, EU:C:2007:229), neišvengiamai turėtų būti nebetaikomos atitinkamos 1961 m. įstatymo 65 straipsnio 1 dalies a punkto ir 1962 m. potvarkio 6 straipsnio nuostatos.

37. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pabrėžia, kad jei jis privalo netaikyti draudimo liudijimo nuostatos dėl draudimo apsaugos netaikymo, tai reiškia, kad D. Smith pagrįstai pareiškė ieškinį P. ir P. Meade ir kad FBD savo ruožtu privalo atlyginti šių atsakovų patirtus nuostolius. Ir, atvirkščiai, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nurodo, kad, jei jis neprivalo netaikyti draudimo liudijimo nuostatos dėl draudimo apsaugos netaikymo, FBD gali pasinaudoti atitinkamomis teisinėmis priemonėmis, tarp kurių galėtų būti Sprendimu *Francovich ir kt.*[10] grindžiamas ieškinys dėl žalos atlyginimo, ir reikalauti, kad valstybė atlygintų 3 mln. EUR sumą, kurią FBD išmokėjo D. Smith pagal taikos sutartį.

10 1991 m. lapkričio 19 d. Sprendimas *Francovich ir kt.* (C-6/90 ir C-9/90, EU:C:1991:428).

38. Šiomis aplinkybėmis *Court of appeal* (Apeliacinis teismas) nusprendė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui šį prejudicinį klausimą:

„Ar tuo atveju, kai:

i) atitinkamose nacionalinės teisės nuostatose numatyta, kad privalomojo motorinių transporto priemonių valdytojų civilinės atsakomybės draudimo apsauga netaikoma asmenims, kuriems savaeigėje transporto priemonėje neįrengtos stacionarios sėdimosios vietos,

ii) atitinkamame draudimo liudijime numatyta, kad draudimo apsauga taikoma tik keleiviams, kurie keliauja sėdėdami stacionariose sėdimose vietose, ir eismo įvykio metu šis liudijimas pagal tas nacionalinės teisės nuostatas faktiškai buvo patvirtintas draudimo liudijimas,

iii) ankstesniu Teisingumo Teismo sprendimu (2007 m. balandžio 19 d. Sprendimas *Farrell*, C-356/05, EU:C:2007:229) jau pripažinta, kad aptariamos nacionalinės teisės nuostatos, kuriose numatyta, jog nagrinėjamais atvejais draudimo apsauga netaikoma, prieštarauja ES teisei, todėl jos neturi būti taikomos, ir

iv) atsižvelgiant į nacionalinės teisės nuostatų tekstą, jų negalima aiškinti taip, kad jos atitiktų ES teisės reikalavimus,

byloje tarp privačių šalių ir privačios draudimo bendrovės dėl 1999 m. įvykusio eismo įvykio, per kurį buvo sunkiai sužalotas keleivis, kuris keliavo sėdėdamas ne stacionarioje sėdimoje vietoje, jeigu šalių sutikimu nacionalinis teismas įtraukė privačią draudimo bendrovę ir valstybę į šią bylą kaip atsakoves, nacionalinis teismas, kai netaiko aptariamų nacionalinės teisės nuostatų, taip pat privalo netaikyti nuostatos dėl draudimo apsaugos netaikymo arba kitaip užkirsti kelią draudikui remtis nuostata dėl draudimo apsaugos netaikymo, numatyta tuo metu galiojusiame transporto priemonių valdytojų civilinės atsakomybės draudimo liudijime, kad sužalotas nukentėjusysis pagal tą liudijimą būtų galėjęs gauti žalos atlyginimą tiesiogiai iš draudimo bendrovės? Arba subsidiariai – ar toks rezultatas iš esmės reikštų tam tikrą direktyvos tiesioginį horizontalų poveikį privačiai šaliai, kuris draudžiamas pagal ES teisę?“

III. Analizė

39. Prejudiciniu klausimu, kurį, mano nuomone, reikia performuluoti siekiant pritaikyti jį pagrindinės bylos aplinkybėms ir dalykui, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia sužinoti, pirma, ar nagrinėdamas bylą, kurios šalys – draudimo bendrovė, perėmusi nukentėjusiojo asmens, kuriam ji išmokėjo žalos atlyginimą, teises, ir valstybė, jis turi netaikyti savo nacionalinės teisės nuostatų, pagal kurias transporto priemonių valdytojų civilinės atsakomybės privalomasis draudimas neapima atsakomybės už asmenų, keliaujančių motorinės transporto priemonės dalyje, kuri neskirta keleiviams ir kurioje jiems nėra įrengta sėdimų vietų, sužalojimą ir kurios prieštarauja Trečiosios direktyvos 1 straipsniui, kaip matyti iš 2007 m. balandžio 19 d. Sprendimo *Farrell* (C-356/05, EU:C:2007:229).

40. Antra, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas prašo Teisingumo Teismo nurodyti, ar dėl tokio nacionalinės teisės nuostatų netaikymo taip pat turėtų būti netaikoma atitinkamoje draudimo sutartyje esanti nuostata dėl draudimo apsaugos netaikymo ir todėl draudikas būtų įpareigotas atlyginti žalą nukentėjusiajam asmeniui.

41. Siekiant aiškiai apibrėžti procesinę situaciją, kuriai esant buvo pateiktas šis prašymas priimti prejudicinį sprendimą, reikia patikslinti, kaip tai buvo patvirtinta per posėdį, jog toje proceso stadijoje, kai buvo pateiktas šis prašymas, pagrindinės bylos šalys buvo FBD ir Airijos valstybė. Taigi, tai yra vertikalaus pobūdžio ginčas.

42. Todėl šiuo aspektu dabar nagrinėjama byla skiriasi nuo bylos, kurioje buvo priimtas 2016 m. balandžio 19 d. Sprendimas *DI* (C-441/14, EU:C:2016:278), kurį kelis kartus nurodo prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas. Pridursiu, kad tas sprendimas buvo susijęs su galimybe remtis bendrojo Sąjungos teisės principo, t. y. nediskriminavimo dėl amžiaus principo, netaikymu byloje tarp privačių asmenų, o dabar nagrinėjamoje byloje siekiama apibrėžti direktyvos veikimą. Atsižvelgdamas į Sąjungos antrinės teisės akto ypatumus, kuriuos daug kartų yra pabrėžęs Teisingumo Teismas, kad ir kaip būtų, nemanau, jog išvados, darytinos iš 2016 m. balandžio 19 d. Sprendimo *DI* (C-441/14, EU:C:2016:278), gali būti automatiškai taikomos byloje, kurioje kyla klausimas dėl atskiros direktyvos veikimo.

43. Pagrindinėje byloje nagrinėjant vertikalaus pobūdžio ginčą iš esmės keliamas klausimas, ar direktyva gali būti tiesiogiai nustatyta tam tikra pareiga privačiam asmeniui, šiuo atveju – FBD. Šis klausimas kilo todėl, kad tai yra Airijos valstybės gynybos pagrindas, nurodytas siekiant, kad jai nebūtų pripažinta pareiga atlyginti žalą D. Smith.

44. Tačiau per posėdį buvo patvirtinta, kad, kiek tai susiję su *Court of appeal* (Apeliacinis teismas) nagrinėjamu apeliaciniu skundu byloje tarp FBD ir Airijos valstybės, nėra pareikšta jokio reikalavimo, kuriuo būtų prašoma pripažinti šios valstybės atsakomybę už Sąjungos teisės pažeidimą remiantis 1991 m. lapkričio 19 d. Sprendime *Francovich ir kt.* (C-6/90 ir C-9/90, EU:C:1991:428) suformuota jurisprudencija. Tai patvirtina prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nurodyta informacija, kad per šį teismo posėdį FBD advokatas patikslino, kad, jeigu jo klientės apeliacinis skundas būtų patenkintas, ji siektų atitinkamomis teisinėmis priemonėmis, tarp kurių galėtų būti Sprendimu *Francovich ir kt.*[11] grindžiamas ieškinys dėl žalos atlyginimo, susigrąžinti iš valstybės D. Smith išmokėtą sumą[12].

45. Atsižvelgdamas į šias aplinkybes, darau išvadą, kad nuo atsakymo, kuris bus pateiktas į prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo klausimą, priklausys tai, ar FBD vėliau pareikš ieškinį, siekdama atgauti iš valstybės sumą, kurią šis draudikas išmokėjo D. Smith.

46. Taigi, vadovaudamosi šia bylinėjimosi strategija, pagrindinės bylos šalys iš pradžių siekia nustatyti – būtent tai atspindi prašymo priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo klausimas Teisingumo Teismui, – kokių pareigų pagal Sąjungos teisę kyla atitinkamai FBD ir Airijos valstybei tokioje situacijoje, kaip nagrinėjama pagrindinėje byloje.

47. Aišku, kad Teisingumo Teismui nusprendus, jog, nepaisant Airijos valstybės netinkamai perkelto Trečiosios direktyvos 1 straipsnio, pareiga atlyginti D. Smith patirtą žalą tenka būtent FBD, šis draudikas galėtų nuspręsti nepareikšti ieškinio, kuriuo būtų siekiama susigrąžinti D. Smith išmokėtą sumą iš šios valstybės, nesvarbu, ar tai būtų daroma reikalaujant minėtos valstybės atsakomybės pagal ieškinį dėl žalos atlyginimo, grindžiamą Sprendimu *Francovich ir kt.*[13], ar prireikus pasinaudojant kitomis procesinėmis priemonėmis, kurios leidžiamos pagal Airijos teisę.

48. *Court of appeal* (Apeliacinis teismas) nagrinėjant apeliacinį skundą, FBD yra perėmusi nukentėjusiojo asmens, D. Smith, teises[14]. Šioje proceso stadijoje keliamas klausimas, kam – draudikui ar valstybei, pagal Sąjungos teisę tenka pareiga atlyginti žalą nukentėjusiajam asmeniui. Siekiant nustatyti subjektą, atsakingą už šį žalos atlyginimą, turi būti patikrinta, ar pagrįstas *High Court* (Aukštasis teismas) samprotavimas, t. y. kad 1961 m. įstatymo 65 straipsnio 1 dalies a punktas ir 1962 m. potvarkio 6 straipsnis gali būti aiškinami taip, kad atitiktų Trečiąją direktyvą, ir todėl draudimo sutartyje esanti nuostata dėl draudimo apsaugos netaikymo turėtų būti pripažinta niekine.

11 1991 m. lapkričio 19 d. Sprendimas *Francovich ir kt.* (C-6/90 ir C-9/90, EU:C:1991:428).

12 Žr. sprendimą dėl prašymo priimti prejdicinį sprendimą (9 punktas).

13 1991 m. lapkričio 19 d. Sprendimas *Francovich ir kt.* (C-6/90 ir C-9/90, EU:C:1991:428).

14 Žr. sprendimą dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą (8 ir 25 punktai).

49. Kaip nurodžiau pirmiau, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nesutiko su šia prielaida. Todėl jo nagrinėjamoje byloje keliamas klausimas dabar susijęs su Trečiosios direktyvos tiesioginiu veikimu.

50. Pagal suformuotą Teisingumo Teismo jurisprudenciją kiekvienas nacionalinis teismas, nagrinėdamas jo jurisdikcijai priklausančią bylą, privalo visapusiškai taikyti Sąjungos teisę ir apsaugoti teises, kurias ji suteikia privatiems asmenims, atitinkamai netaikydamas jokios nacionalinės teisės nuostatos, galinčios prieštarauti Sąjungos teisei [15].

51. Primenu, kad pagal Pirmosios direktyvos 3 straipsnio 1 dalį „[k]iekviena valstybė narė <…> imasi visų būtinų priemonių užtikrinti, kad transporto priemonių, kurių įprastinė buvimo vieta yra jos teritorijoje, valdytojų civilinė atsakomybė būtų apdrausta“. Be to, Trečiosios direktyvos 1 straipsnio pirmoje pastraipoje patikslinta, kad „[Pirmosios direktyvos] 3 straipsnio 1 dalyje minimas draudimas apima atsakomybę dėl visiems keleiviams, išskyrus vairuotoją, padarytos žalos dėl transporto priemonės naudojimo“.

52. 2007 m. balandžio 19 d. Sprendime *Farrell* (C-356/05, EU:C:2007:229) Teisingumo Teismas yra nusprendęs, kad Trečiosios direktyvos 1 straipsnis aiškintinas kaip draudžiantis nacionalinės teisės aktus, pagal kuriuos transporto priemonių valdytojų civilinės atsakomybės privalomasis draudimas neapima atsakomybės už asmenų, keliaujančių motorinės transporto priemonės dalyje, kuri neskirta keleiviams ir kurioje jiems nėra įrengta sėdimų vietų, sužalojimą [16].

53. Teisingumo Teismas taip pat yra nusprendęs, kad Trečiosios direktyvos 1 straipsnis atitinka visas tiesioginio veikimo sąlygas ir todėl suteikia privatiems asmenims teisių, kuriomis jie gali tiesiogiai remtis nacionaliniuose teismuose [17].

54. Šiuo klausimu Teisingumo Teismas priminė savo suformuotą jurisprudenciją, pagal kurią direktyvos nuostata yra tiesioginio veikimo, kai ji savo turiniu yra besąlygiška ir pakankamai tiksli [18].

55. Teisingumo Teismas konstatavo, kad Trečiosios direktyvos 1 straipsnis atitinka šiuos kriterijus, ir pažymėjo, kad šis straipsnis leidžia nustatyti tiek valstybės narės, tiek naudos gavėjų pareigą, o šių nuostatų turinys yra besąlyginis ir tikslus [19]. Todėl, Teisingumo Teismo teigimu, Trečiosios direktyvos 1 straipsniu gali būti remiamasi siekiant netaikyti nacionalinės teisės nuostatų, pagal kurias privalomojo draudimo apsauga neapima asmenų, keliaujančių bet kurioje transporto priemonės dalyje, kuri nėra skirta keleiviams ir kurioje nėra įrengta sėdimų vietų [20].

56. Pradinis atsakymas į klausimą, ar šia nuostata gali būti remiamasi prieš Antrosios direktyvos 1 straipsnio 4 dalyje numatytą žalos atlyginimą garantuojančią instituciją, buvo pateiktas 2007 m. balandžio 19 d. Sprendime *Farrell* (C-356/05, EU:C:2007:229), paskui jis papildytas 2017 m. spalio 10 d. Sprendime *Farrell* (C-413/15, EU:C:2017:745).

15 1978 m. kovo 9 d. Sprendimas *Simmenthal* (106/77, EU:C:1978:49, 21 punktas).

16 2007 m. balandžio 19 d. Sprendimas *Farrell* (C-356/05, EU:C:2007:229, 36 punktas).

17 2007 m. balandžio 19 d. Sprendimas *Farrell* (C-356/05, EU:C:2007:229, 44 punktas).

18 2007 m. balandžio 19 d. Sprendimas *Farrell* (C-356/05, EU:C:2007:229, 37 punktas ir nurodyta jurisprudencija).

19 2007 m. balandžio 19 d. Sprendimas *Farrell* (C-356/05, EU:C:2007:229, 38 punktas).

20 2007 m. balandžio 19 d. Sprendimas *Farrell* (C-356/05, EU:C:2007:229, 38 punktas).

57. Pastarajame sprendime Teisingumo Teismas nusprendė, kad direktyvos nuostatomis, kurios gali būti laikomos tiesiogiai veikiančiomis, gali būti remiamasi prieš privatinės teisės reglamentuojamą instituciją, kuriai valstybė narė patikėjo su viešuoju interesu susijusį uždavinį, kaip antai tą, kuris yra neatsiejamas nuo valstybėms narėms Antrosios direktyvos 1 straipsnio 4 dalyje nustatyto įpareigojimo, ir kuri pagal įstatymą šiuo tikslu turi specialius įgaliojimus, kaip antai teisę įpareigoti draudikus, vykdančius transporto priemonių draudimo veiklą atitinkamos valstybės narės teritorijoje, tapti jos nariais ir ją finansuoti [21].

58. Kitaip nei bylose, kuriose buvo priimti abu minėti sprendimai *Farrell* [22], dabar nagrinėjamoje pagrindinėje byloje nedalyvauja žalos atlyginimą garantuojanti Airijos institucija, t. y. MIBI. Šio nedalyvavimo priežastis – tai, kad, skirtingai nei transporto priemonės, kurioje važiavo Elaine Farrell, savininkas, transporto priemonės, kurioje keliavo D. Smith, savininkas (Philip Meade) turėjo transporto priemonės valdytojų civilinės atsakomybės draudimo liudijimą.

59. Kaip nurodžiau pirmiau, toje proceso stadijoje, kai buvo pateiktas šis prašymas priimti prejudicinį sprendimą, pagrindinės bylos šalys yra FBD ir Airijos valstybė.

60. Taigi, pripažinus Trečiosios direktyvos 1 straipsnio tiesioginį veikimą, negali būti jokios abejonės dėl FBD galimybės remtis šia nuostata prieš Airijos valstybę siekiant, kad būtų netaikomos Trečiajai direktyvai prieštaraujančios nacionalinės nuostatos. Jei tam tikra aplinkybe galima remtis prieš tokį valstybės vardu veikiantį subjektą kaip MIBI, *a fortiori* ja galima remtis ir prieš valstybę kaip viešosios valdžios instituciją. Taip siekiama, kad valstybė negautų naudos dėl Sąjungos teisės nesilaikymo [23].

61. Iš to, kas išdėstyta, matyti, kad prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nagrinėjamoje byloje FBD gali pagrįstai remtis Trečiosios direktyvos 1 straipsniu siekdama išvengti 1961 m. įstatymo 65 straipsnio 1 dalies a punkto ir 1962 m. potvarkio 6 straipsnio taikymo.

62. Jei pagal Airijos sistemą žalos atlyginimą garantuojančios institucijos subsidiarus įsikišimas numatytas tik tuo atveju, jei transporto priemonės savininkas turi draudimo liudijimą ir šis liudijimas neapima konkrečios draudimo rizikos [24], kuri vis dėlto turėtų būti padengta, jei valstybė būtų tinkamai perkėlusi Trečiosios direktyvos 1 straipsnį, būtent ši valstybė turi prisiimti tokios situacijos finansines pasekmes.

63. Priešingai, nei prašo pripažinti Airijos vyriausybė, Trečiosios direktyvos 1 straipsniui prieštaraujančių nacionalinių nuostatų netaikymas automatiškai nereiškia, kad draudikui pereina pareiga atlyginti žalą D. Smith. Pažymiu, kad nagrinėjamoje draudimo sutartyje esančia nuostata dėl draudimo apsaugos netaikymo yra įgyvendinamos nacionalinio įstatymų leidėjo nustatytos taisyklės dėl patvirtinto draudimo liudijimo rengimo. Pagrindinės bylos aplinkybėmis Airijos vyriausybė negali remtis Trečiosios direktyvos 1 straipsniu siekdama, kad būtų netaikoma ši sutarties sąlyga ir kad šiuo pagrindu būtų pripažinta draudiko pareiga prisiimti D. Smith žalos atlyginimą.

64. Jei būtų pripažintas toks atsakomybės už netinkamą direktyvos perkėlimą perėjimas, tai prieštarautų suformuotai Teisingumo Teismo jurisprudencijai, pagal kurią Sąjungos antrinės teisės aktu, kaip antai direktyva, atsižvelgiant į jos pobūdį ir savybes, negali būti tiesiogiai nustatytos pareigos privatiems asmenims.

21 2017 m. spalio 10 d. Sprendimas *Farrell* (C-413/15, EU:C:2017:745, 42 punktas).

22 2007 m. balandžio 19 d. Sprendimas *Farrell* (C-356/05, EU:C:2007:229) ir 2017 m. spalio 10 d. Sprendimas *Farrell* (C-413/15, EU:C:2017:745).

23 2017 m. spalio 10 d. Sprendimas *Farrell* (C-413/15, EU:C:2017:745, 32 punktas ir nurodyta jurisprudencija).

24 Kaip Teisingumo Teismas yra nusprendęs 2013 m. liepos 11 d. Sprendime *Csonka ir kt.* (C-409/11, EU:C:2013:512), „tokios institucijos įsikišimas buvo sukurtas kaip galutinė priemonė, numatyta tik tais atvejais, kai žalą sukėlė nenustatyta transporto priemonė arba transporto priemonė, kurios atžvilgiu nesilaikyta pareigos apdrausti, kaip numatyta Pirmosios direktyvos 3 straipsnio 1 dalyje“ (30 punktas ir nurodyta jurisprudencija). Pastarasis atvejis, Teisingumo Teismo teigimu, susijęs su „transporto priemone, dėl kurios nesudaryta draudimo sutartis“ (31 punktas).

65. Šiuo klausimu primintina, kad pagal SESV 288 straipsnio trečią pastraipą direktyva, kurios privalomumu grindžiama galimybė ja remtis, privaloma tik „kiekvienai valstybei narei, kuriai ji skirta“ [25]. Remiantis jurisprudencija, darytina išvada, kad pačia direktyva savaime negali būti sukuriamos pareigos privatiems asmenims, taigi negalima ir remtis pačia direktyva prieš tokius asmenis nacionaliniuose teismuose [26]. Teisingumo Teismo teigimu, išplėsti galimybę remtis neperkeltomis direktyvomis į santykių tarp privačių asmenų sritį reikštų pripažinti, kad Sąjunga turi teisę nustatyti privatiems asmenims nedelsiant įsigaliosiančius įpareigojimus, nors tokią kompetenciją ji turi tik tais atvejais, kai yra įgaliota priimti reglamentus [27]. Iš šios jurisprudencijos matyti, kad, net jei asmuo patenka į šios direktyvos *ratione personae* taikymo sritį, nacionaliniuose teismuose prieš jį negali būti savaime remiamasi jos nuostatomis [28]. Todėl negali būti pripažintas direktyvos nuostatų tiesioginis vertikalus veikimas „žemyn“, nes valstybė negali privačių asmenų atžvilgiu remtis netinkamu savo pačios pareigų įvykdymu [29].

66. Be to, priešingai, nei teigė Airijos vyriausybė vykstant šiai procedūrai dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą, FBD pareiga prisiimti D. Smith žalos atlyginimą negali kilti pagal analogiją remiantis jurisprudencijos tendencija, išplaukiančia iš 1996 m. balandžio 30 d. Sprendimo *CIA Security International* (C-194/94, EU:C:1996:172) ir 2000 m. rugsėjo 26 d. Sprendimo *Unilever* (C-443/98, EU:C:2000:496), kurie abu buvo susiję su 1983 m. kovo 28 d. Tarybos direktyvos, nustatančios informacijos apie techninius standartus ir reglamentus teikimo tvarką [30], išaiškinimu. Kaip nurodė Teisingumo Teismas pastarojo sprendimo 51 punkte, šiai jurisprudencijos tendencijai būdingas konstatavimas, kad „Direktyva 83/189 visiškai nėra nustatomas materialus teisės normos, kuria remdamasis nacionalinis teismas turi priimti sprendimą savo nagrinėjamoje byloje, turinys. Ja privatiems asmenims nesukuriama nei teisių, nei pareigų“.

67. Be to, 1996 m. kovo 28 d. Sprendimas *Ruiz Bernáldez* (C-129/94, EU:C:1996:143), mano nuomone, negali būti aiškinamas taip, kad pagal jį valstybei leidžiama remtis Trečiosios direktyvos 1 straipsniu prieš FBD, kad ši prisiimtų pareigą atlyginti žalą, nes šiame sprendime Teisingumo Teismas nenagrinėjo konkrečiai problematikos, susijusios su galimybe remtis direktyva prieš privatų asmenį.

68. Galiausiai, pabrėžiu, kad jei tokiomis aplinkybėmis, kaip nagrinėjamos pagrindinėje byloje, būtų pripažinta FBD pareiga atlyginti D. Smith žalą, tai būtų neteisinga ir prieštarautų teisinio saugumo principui. Iš tiesų, kaip teisingai pažymi prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, akivaizdu, kad privatus subjektas, kaip antai FBD, rėmėsi šiomis nacionalinėmis nuostatomis dėl draudimo apsaugos netaikymo, kad išduotų patvirtintą draudimo liudijimą. FBD negalėjo veikti vadovaudamasi sutarties laisvės principu ir šio liudijimo išdavimas buvo ne savarankiškų draudiko veiksmų, o elgesio, kurio reikalaujama pagal nacionalinės teisės aktus, rezultatas.

69. Be to, kaip teisingai pažymi prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, „beveik nekyla abejonių, kad šioje byloje nagrinėjamo FBD išduoto draudimo liudijimo kaina atspindėjo jo teisėtai suprantamas draudimo rizikos ribas ir tokia rizika neapėmė keleivių, vežamų furgonais, kuriuose neįrengtos stacionarios sėdimosios vietos“ [31]. Jei būtų pripažintas Trečiosios direktyvos 1 straipsnio nuostatų tiesioginis vertikalus veikimas „žemyn“, draudikas turėtų prisiimti pareigą išmokėti kompensaciją, kurios nebuvo numatyta sutartyje.

25 Žr. 2013 m. gruodžio 12 d. Sprendimą *Portgás* (C-425/12, EU:C:2013:829, 22 punktas).

26 Be kita ko, žr. 2017 m. spalio 10 d. Sprendimą *Farrell* (C-413/15, EU:C:2017:745, 31 punktas ir nurodyta jurisprudencija). Kaip Teisingumo Teismas yra nusprendęs 1987 m. spalio 8 d. Sprendime *Kolpinghuis Nijmegen* (80/86, EU:C:1987:431), „nacionalinė institucija negali privataus asmens atžvilgiu remtis direktyvos nuostata, kurios privalomas perkėlimas į nacionalinę teisę dar nėra įvykdytas“ (10 punktas). Taip pat žr. 2014 m. vasario 27 d. Sprendimą *OSA* (C-351/12, EU:C:2014:110, 47 punktas ir nurodyta jurisprudencija).

27 Be kita ko, žr. 2017 m. spalio 10 d. Sprendimą *Farrell* (C-413/15, EU:C:2017:745, 31 punktas ir nurodyta jurisprudencija).

28 Žr. 2013 m. gruodžio 12 d. Sprendimą *Portgás* (C-425/12, EU:C:2013:829, 25 punktas).

29 Šiuo klausimu žr. Simon, D., „Le Système juridique communautaire“, 3e édition, Presses universitaires de France, Paris, 2001, § 317, ypač p. 396 ir 397.

30 OL L 109, 1983, p. 8.

31 Žr. sprendimą dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą (33 punktas).

70. Šiomis aplinkybėmis negalima sutikti, jog dėl to, kad pagal Trečiosios direktyvos 1 straipsnį jam prieštaraujančios nacionalinės teisės nuostatos bus netaikomos byloje tarp FBD ir Airijos valstybės, šiam draudikui tiesiogiai atgaline data būtų nustatyta šiame straipsnyje numatyta pareiga dėl „visiems keleiviams, išskyrus vairuotoją, padarytos žalos dėl transporto priemonės naudojimo“ atlyginimo.

71. Net jei būtų laikoma, kad draudikui tenkanti pareiga kyla ne iš Trečiosios direktyvos 1 straipsnio, o iš nacionalinės teisės nuostatų, iš kurių išbrauktos šiam straipsniui prieštaraujančios dalys, tai nekeičia mano pozicijos, grindžiamos taisykle, kad valstybė negali vienaip arba kitaip gauti kokios nors naudos dėl netinkamo direktyvos perkėlimo, siekdama nustatyti draudikams pareigą apdrausti riziką, dėl kurios pati valstybė narė aiškiai nurodė, kad šiai rizikai draudimo apsauga netaikoma.

72. Šiuo klausimu primintina, jog iš Pirmosios direktyvos 3 straipsnio 1 dalies ir Trečiosios direktyvos 1 straipsnio pirmos pastraipos aiškiai matyti, kad būtent kiekviena valstybė narė turi imtis visų būtinų priemonių, kad transporto priemonių valdytojų civilinės atsakomybės draudimas apimtų atsakomybę už transporto priemonių keleiviams, kaip antai D. Smith, padarytus kūno sužalojimus. Jei valstybė narė nesiėmė tokių priemonių ir net, kaip šioje byloje, patvirtino priemones, dėl kurių į draudimo sutartis neįtraukiamas šios rūšies žalos atlyginimas, manau, ji turėtų prisiimti savo veiksmų finansines pasekmes.

73. Apskritai, draudikas nepažeidė nei Trečiosios direktyvos 1 straipsnio pirmoje pastraipoje numatytos taisyklės, nei savo nacionalinės teisės nuostatų, kuriomis buvo perkeltas šis straipsnis. Būtent valstybė pažeidė minėtą straipsnį netinkamai jį perkeldama. Ji negali gauti naudos iš šios situacijos, susiklosčiusios dėl netinkamo perkėlimo.

74. Jurisprudencijos, iš kurios išplaukia tiesioginis direktyvų veikimas, logiką atitinka tai, kad privatus subjektas, kaip antai FBD, dėl kurio primintina, kad jis perėmė nukentėjusiojo asmens teises, galėtų byloje prieš valstybę reikalauti, kad pastaroji laikytųsi savo pareigų. Šiuo klausimu primintina, kad tiesioginio veikimo koncepcija grindžiama argumentu dėl „asmenų, siekiančių apsaugoti savo teises, budrumo“ [32].

75. Pateikęs savo argumentus, galiu taip apibendrinti pagrindinėje byloje nagrinėjamą situaciją: priėmus 2009 m. vasario 5 d. *High Court* (Aukštasis teismas) sprendimą sutikusi sudaryti taikos sutartį su D. Smith dėl pastarajam padarytos žalos atlyginimo, FBD iš tikrųjų prisiėmė pareigą, kurią turėjo įvykdyti Airijos valstybė. Tokia pareiga teisiškai negalėtų pereiti FBD, nes tai reikštų Trečiosios direktyvos 1 straipsnio pirmos pastraipos tiesioginį veikimą šio draudiko atžvilgiu, įpareigojant jį padengti riziką, į kurią jis neatsižvelgė apskaičiuodamas draudimo įmoką.

76. Taigi, pagrindinėje byloje nagrinėjama situacija prilygintina Airijos valstybės nepagrįstam praturtėjimui ir turi būti išnagrinėta taip, kad atitiktų Pirmosios direktyvos 3 straipsnio 1 dalį ir Trečiosios direktyvos 1 straipsnio pirmą pastraipą.

77. Iš išdėstytų argumentų matyti, kad nagrinėdamas bylą, kurios šalys – draudimo bendrovė, perėmusi nukentėjusiojo asmens, kuriam ji išmokėjo žalos atlyginimą, teises, ir valstybė, nacionalinis teismas turi netaikyti savo nacionalinės teisės nuostatų, pagal kurias transporto priemonių valdytojų civilinės atsakomybės privalomasis draudimas neapima atsakomybės už asmenų, keliaujančių motorinės transporto priemonės dalyje, kuri neskirta keleiviams ir kurioje jiems nėra įrengta sėdimų vietų, sužalojimą ir kurios prieštarauja Trečiosios direktyvos 1 straipsniui, kaip matyti iš 2007 m. balandžio 19 d. Sprendimo *Farrell* (C-356/05, EU:C:2007:229).

32 1963 m. vasario 5 d. Sprendimas *Van Gend & Loos* (26/62, EU:C:1963:1, p. 25). Taip pat nurodau generalinio advokato N. Wahl išvadą byloje *Portgás* (C-425/12, EU:C:2013:623), kurioje remdamasis 1986 m. vasario 26 d. Sprendimu *Marshall* (152/84, EU:C:1986:84, 47 punktas) šis generalinis advokatas priminė, kad „tiesioginio direktyvų veikimo pripažinimas iš esmės yra pagrįstas dviem vienas kitą papildančiais tikslais: būtinybe veiksmingai užtikrinti iš šių teisės aktų kylančias privačių asmenų teises ir siekiu pritaikyti sankcijas nacionalinėms institucijoms, kurios nesilaiko privalomumo reikalavimo ir neužtikrina jų veiksmingo taikymo“ (30 punktas).

78. Tokio nacionalinės teisės nuostatų, prieštaraujančių Trečiosios direktyvos 1 straipsniui, netaikymo pasekmė negali būti tai, kad draudikas, kuris laikėsi tokių nuostatų, būtų įpareigotas nukentėjusiajam asmeniui atlyginti žalą, kurios neapima patvirtintas draudimo liudijimas.

IV. Išvada

79. Atsižvelgdamas į išdėstytus argumentus, siūlau Teisingumo Teismui į *Court of appeal* (Apeliacinis teismas, Airija) pateiktą prejudicinį klausimą atsakyti taip:

1. Nagrinėdamas bylą, kurios šalys – draudimo bendrovė, perėmusi nukentėjusiojo asmens, kuriam ji išmokėjo žalos atlyginimą, teises, ir valstybė, nacionalinis teismas turi netaikyti savo nacionalinės teisės nuostatų, pagal kurias transporto priemonių valdytojų civilinės atsakomybės privalomasis draudimas neapima atsakomybės už asmenų, keliaujančių motorinės transporto priemonės dalyje, kuri neskirta keleiviams ir kurioje jiems nėra įrengta sėdimų vietų, sužalojimą ir kurios prieštarauja 1990 m. gegužės 14 d. Trečiosios Tarybos [d]irektyvos 90/232/EEB dėl valstybių narių įstatymų, susijusių su motorinių transporto priemonių valdytojų civilinės atsakomybės draudimu, suderinimo 1 straipsniui, kaip matyti iš 2007 m. balandžio 19 d. Sprendimo *Farrell* (C-356/05, EU:C:2007:229).

2. Tokio nacionalinės teisės nuostatų, prieštaraujančių Trečiosios direktyvos 90/232 1 straipsniui, netaikymo pasekmė negali būti tai, kad draudikas, kuris laikėsi tokių nuostatų, būtų įpareigotas nukentėjusiajam asmeniui atlyginti žalą, kurios neapima patvirtintas draudimo liudijimas.